

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра прикладної інженерії та охорони праці

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Гарант освітньої програми

I. I. Мостов'як

« 31 » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»

Освітній рівень: другий (магістерський)

Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство

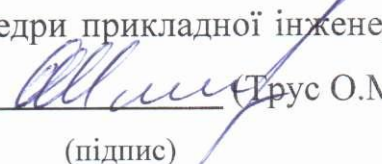
Спеціальність: 202 Захист і карантин рослин

Освітня програма: Захист і карантин рослин

Факультет: плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Умань – 2021 р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» для здобувачів вищої освіти спеціальності 202 Захист і карантин рослин освітньої програми Захист і карантин рослин. – Умань: Уманський НУС, 2021. – 15 с.

Розробник: **Трус Олександр Миколайович**, доцент кафедри прикладної інженерії та охорони праці, кандидат с.-г. наук, доцент (Трус О.М.)
(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри прикладної інженерії та охорони праці

Протокол від « 30 » 06 2021 року № 12.

Завідувач кафедри

прикладної інженерії та охорони праці (А. П. Березовський)
(підпис)

« 30 » 06 2021 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету плодовоовочівництва, екології та захисту рослин

Протокол від « 31 » 08 2021 року № 1.

Голова (А. Г. Тернавський)

« 31 » 08 2021 року

© УНУС, 2021 рік

© Трус О. М., 2021 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: – для денної форми навчання – 4; – для заочної форми навчання – 3	Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство	Обов'язкова	
Модулів – 2	Спеціальність 202 Захист і карантин рослин	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	2-й
Загальна кількість годин:		Семестр	
– для денної форми навчання – 120; – для заочної форми навчання – 90		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Освітній рівень другий (магістерський) Освітня програма Захист і карантин рослин	10 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	6 год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
		92 год.	78 год.
		Індивідуальні завдання: – год.	
Вид контролю:			
залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Завдання: забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Внаслідок вивчення навчальної дисципліни студент повинен бути здатним продемонструвати такі результати навчання:

- знати стан і особливості умов праці на виробництві;
- застосовувати вимоги нормативно-правових актів і документів до організації робочих процесів, машин, устаткування, умов праці обслуговуючого персоналу;
- застосовувати методи оцінки стану безпечності робочих місць та окремих машин;
- використовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- організувати діяльність трудового колективу з обов'язковим врахуванням вимог охорони праці, забезпечивши раціональний розподіл обов'язків і повноважень з вирішення питань охорони праці;
- розробляти методичне забезпечення заходів з охорони праці і проводити навчання та перевірку знань з питань охорони праці;
- здійснювати експертну оцінку робочих місць, машин, устаткування, технологій та окремих виробництв щодо їх відповідності вимогам нормативних актів та документів з охорони праці;
- здійснювати вибір необхідних засобів індивідуального захисту залежно від умов праці.

Місце дисципліни у структурно-логічній схемі підготовки здобувачів вищої освіти: охорона праці в галузі має взаємозв'язок з дисциплінами технологія вирощування і використання організмів у біологічному захисті рослин, епіфітотіологія, знезараження об'єктів регулювання, комплексні системи захисту сільськогосподарських культур, токсикологія пестицидів і біобезпека у захисті рослин та інші.

Компетентності:

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі захисту і карантину рослин або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення;

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність застосовувати нові підходи для аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення і самостійного вирішення проблем у професійній діяльності;

ФК4. Уміння використовувати результати наукових досліджень щодо забезпечення інтенсивних технологій, враховуючи їх особливості та користуючись передовим досвідом їх впровадження, розробляти наукові основи інтенсивних технологій захисту і карантину рослин.

Програмні результати навчання:

ПРН4. Знати правові нормативно-правові відносини і організацію охорони праці під час професійної діяльності;

ПРН9. Доносити професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу;

ПРН13. Уміти ефективно використовувати нормативно-правові акти, що регулюють політику в сфері захисту і карантину рослин, та оперативно реагувати на зміни в законодавстві;

ПРН14. Володіти знаннями з дотримання безпечних умов праці.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Особливості структури системи управління охороною праці в галузі

Змістовий модуль 1. Правові та організаційні питання охорони праці в галузі

Тема 1. Правові та організаційні питання охорони праці в галузі

Предмет і зміст дисципліни, її зв'язок з іншими дисциплінами. Ситуація з охороною праці в галузі АПК. Нормативно-правова бази охорони праці в Україні.

Тема 2. Права і обов'язки з охорони праці керівника підприємства, головних спеціалістів

Права і обов'язки з охорони праці керівників підприємства, головних спеціалістів, керівників виробничих дільниць. Права і обов'язки з охорони праці спеціаліста з захисту рослин, бригадира овочевої та садової бригади. Права і обов'язки з охорони праці головного економіста. Права і обов'язки з охорони праці головного бухгалтера. Права і обов'язки з охорони праці спеціаліста служби охорони праці.

Змістовий модуль 2. Аналіз травматизму в сільському господарстві

Тема 3. Аналіз травматизму в сільському господарстві

Соціально-економічні наслідки травматизму в АПК. Основні джерела травматизму в сільському господарстві. Причини травматизму в сільському господарстві, основні напрями профілактики. Вимоги безпеки до технічних засобів виробництва.

Модуль 2. Охорона праці в галузі професійної діяльності

Змістовий модуль 3. Безпека праці під час виконання робіт

Тема 4. Безпека праці при роботі з пестицидами і мінеральними добривами

Дія агрохімікатів на організм працюючих. Допуск осіб до роботи з агрохімікатами та профілактика отруєння ними. Вимоги до складів зберігання пестицидів. Транспортування агрохімікатів. Особливості гасіння пожеж на складах агрохімікатів. Застосування пестицидів.

Тема 5. Вплив електромагнітних випромінювань на організм людини

Джерела випромінювання електромагнітних полів. Дія електромагнітних полів на організм людини. Захист від випромінювання. Електромагнітні випромінювання

комп'ютера. Електромагнітні випромінювання портативних комп'ютерів. Вимоги до профілактичних медоглядів.

4. Орієнтовна структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. Особливості структури системи управління охороною праці в галузі												
Змістовий модуль 1. Правові та організаційні питання охорони праці в галузі												
Тема 1. Правові та організаційні питання охорони праці в галузі	24	2	4	–	–	18	17,5	0,5	2	–	–	15
Тема 2. Права і обов'язки з охорони праці керівника підприємства, головних спеціалістів	22	2	2	–	–	18	15,5	0,5	–	–	–	15
Разом за змістовим модулем 1	46	4	6	–	–	36	33	1	2	–	–	30
Змістовий модуль 2. Аналіз травматизму в сільському господарстві												
Тема 3. Аналіз травматизму в сільському господарстві	26	2	4	–	–	20	19	1	2	–	–	16
Разом за змістовим модулем 2	26	2	4	–	–	20	19	1	2	–	–	16
Модуль 2. Охорона праці в галузі професійної діяльності												
Змістовий модуль 3. Безпека праці під час проведення робіт												
Тема 4. Безпека праці при роботі з пестицидами і мінеральними добривами	24	2	4	–	–	18	19	2	1	–	–	16
Тема 5. Вплив електромагнітних випромінювань на організм людини	24	2	4	–	–	18	19	2	1	–	–	16
Разом за змістовим модулем 3	48	4	8	–	–	36	38	4	2	–	–	32
Усього годин	120	10	18	–	–	92	90	6	6	–	–	78

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Організація навчання з охорони праці на підприємствах	4	1
2	Вивчення порядку проведення розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві	6	2
3	Моделювання виробничих небезпек	2	1
4	Розробка інструкцій з охорони праці	2	0,5
5	Порядок атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці	2	0,5
6	Складання актів за формою Н-1 про нещасний випадок на сільськогосподарському підприємстві	2	1
	Разом	18	6

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Наукова база охорони праці України	9	7
2	Права і обов'язки з охорони праці керівника підприємства, головних спеціалістів, керівників виробничих підрозділів сільськогосподарських підприємств	9	8
3	Оцінка стану охорони праці на підприємствах та аналіз травматизму	9	8
4	Моделювання виробничих небезпек	10	8
5	Вплив електромагнітних випромінювань на організм людини	9	7
6	Безпека праці під час проведення навантажувально-розвантажувальних та транспортних робіт	9	8
7	Потенційно небезпечні об'єкти в сільському господарстві, правила розміщення території сільськогосподарських підприємств	9	8
8	Фінансування заходів щодо поліпшення умов і охорони праці	9	8
9	Технічні засоби пожежогасіння, їх види, особливості конструкцій	9	8
10	Паспортизація і атестація робочих місць підприємства	10	8
	Разом	92	78

7. Методи навчання

Реалізація передбачених навчальним планом організаційних форм вивчення інженерної екології вимагає забезпечити відповідність методики навчання, контролю та оцінювання кредитно-модульній та модульно-рейтинговій системі організації навчального процесу. Це передбачає приведення керівництва навчальною діяльністю студентів на лекційних і практичних заняттях, управління його самостійною роботою у поза аудиторний час у відповідність до сучасних принципів взаємодії викладача і студентів.

Під час викладення лекційного матеріалу використовуються такі форми теоретичного навчання, як: лекція, повідомлення та закріплення нових знань, розповідь, співбесіда; зображення ілюстрацій на дошці, плакатах; демонстрація відеофрагментів, мультимедійних фото- та відеофрагментів.

Проведення практичних занять здійснюється з використання сучасного устаткування, приладів, пристосувань та інструменту.

Самостійна робота, як провідна форма формування практичної та основної навчально-дослідної підготовки, методи активізації пізнавальної діяльності студентів та закріплення матеріалу, що вивчається.

Дистанційне навчання – індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Дистанційне навчання в Уманському НУС здійснюється відповідно до положення «Про систему управління навчанням MOODLE Уманського національного університету садівництва» <https://www.udau.edu.ua/assets/files/legislation/polozhennya/2016/Polozhennya-pro-sistemu-upravlinnya-navchannyam-Moodle-Umanskogo-NUS.pdf>.

Дисципліна «Інженерна екологія» для дистанційного навчання розміщена на платформі MOODLE <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=387>.

8. Методи контролю

Дисципліна має три змістових модуля, які охоплюють матеріал усіх тем.

Рівень знань студентів оцінюють за 100-бальною системою, контролюючи якість виконання: контрольного опитування усно або у вигляді письмових тестових (модульних) завдань, індивідуальних завдань на практичних заняттях, самостійної роботи.

Модульний контроль проводиться у формі описових самостійних робіт, усній і письмовій відповіді та комп'ютерного тестування (на платформі MOODLE <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=387>). Контроль самостійної роботи проводиться: з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів лекцій; з практичних занять – шляхом перевірки виконаних завдань, написання реферату за обраною темою.

Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі заліку за результатами поточного контролю (тематичного оцінювання, виконання, самостійної роботи та модульного контролю) упродовж семестру і не передбачає обов'язкової присутності студентів. Результати заліку оприлюднюються в журналі академічної групи.

Зараховано – студент добре знає програмний матеріал, грамотно і за суттю викладає його, не допускає суттєвих неточностей, вибирає правильну відповідь, правильно застосовує теоретичні знання під час розв'язання практичних завдань. Знає основні завдання інженерної екології та обґрунтовує доцільність та технічну можливість здійснення інженерного захисту об'єктів. Із загального обсягу контрольних завдань студент правильно виконав не менше 51%.

Не зараховано – студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає багато суттєвих помилок, з великими труднощами виконує практичні завдання. Із загального обсягу контрольних завдань студент правильно виконав менше, ніж 51%.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний (модульний) контроль								Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3			
T1	T2	МК1	T3	МК2	T4	T5	МК3	100
14	14	10	14	10	14	14	10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

10. Методичне забезпечення

Модульна програма, рекомендована література, методичні вказівки для проведення практичних робіт:

1. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Методичні вказівки для виконання практичного заняття з дисциплін «Безпека життєдіяльності (модуль Охорона праці)» та «Охорона праці в галузі» на тему: «Організація навчання з охорони праці на підприємствах» студентами денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «Бакалавр», «Магістр». Умань, 2019. 20 с.
2. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Методичні вказівки для виконання практичного заняття з дисциплін «Безпека життєдіяльності (модуль Охорона праці)» та «Охорона праці в галузі» на тему: «Вивчення порядку

проведення розслідування та обліку нещасних випадків на виробництві» студентами денної та заочної форм навчання освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр». Умань: Уманський НУС, 2020. 58 с.

3. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Методичні вказівки для виконання практичного заняття з дисциплін «Безпека життєдіяльності (модуль Охорона праці)» та «Охорона праці в галузі» на тему: «Вивчення порядку проведення розслідування та обліку професійних захворювань і аварій на виробництві» студентами денної та заочної форм навчання освітніх ступенів «Бакалавр», «Магістр». Умань: Уманський НУС, 2020. 47 с.
4. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Методичні поради для виконання практичної роботи з дисципліни «Охорона праці в галузі» на тему: «Порядок атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці» студентами денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «Магістр». Умань, 2019. 17 с.
5. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Методичні вказівки і завдання для виконання контрольної та самостійної роботи з дисципліни «Охорона праці в галузі» студентами заочної форми навчання освітнього ступеня «Магістр». Умань, 2019. 24 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П., Білий Р. М. Охорона праці в галузі : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 322 с.
2. Левченко О. Г., Зеркалов Д. В., Полукаров О. І., Гусев А. М., Арламов О. Ю., Демчук Г. В. Охорона праці у галузі : навч. посіб. За ред. Д. В. Зеркалова. К. : «Основа», 2014. 384 с.
3. Кепич Т. Ю., Семенова І. Ю., Лавренюк М. В. Охорона праці в галузі : навч. посіб. К. : КНУ ім. Тараса Шевченка, 2013. 255 с.

4. Березовський А. П., Трус О. М., Прокопенко Е. В. Стан виробничого травматизму та професійних захворювань в Україні. Вісник Полтавської державної аграрної академії. 2019. №. 1 (24). С. 241–249.
5. Березовський А. П., Прокопенко Е. В., Трус О. М. Стан виробничого травматизму на виробництвах Черкаської області. Збірник наукових праць Уманського НУС. Умань, 2015. Вип. 87. Ч. 1. С. 73–79.
6. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі : загальні вимоги. Навч. посіб. К. : «Основа», 2011. 551 с.
7. Бутко Д. А., Луценков В. Л., Рогач Ю. П., Петров В. В. Безпека технологічних процесів при виробництві та післязбиральній обробці продукції рослинництва. Навчальний посібник. Сімферополь : Бізнес-Інформ, 2002. 344 с.
8. Яремко З. М., Тимошук С. В., Третяк О. І., Ковтун Р. М. Охорона праці : навч. посіб. За ред. проф. З. М. Яремка. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 374 с.
9. Катренко Л. А., Кіт Ю. В., Пістун І. П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум : навч. посіб. 3-тє видання, перероб. і допов. Суми : ВТД «Університетська книга», 2009. 540 с.

Допоміжна

1. Ткачук К. Н., Зацарний В. В., Сабарно Р. В., Каштанов С. Ф., Мітюк Л. О., Третьякова Л. Д., Ткачук К. К., Чадюк А. В. Охорона праці та промислова безпека : навч. посіб. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. К. : «Основа» 2009. 350 с.
2. Березовський А. П., Трус О. М., Прокопенко Е. В. Аналіз найбільш травмонебезпечних видів подій, що призвели до нещасного випадку в Україні за 2019 рік. Abstracts of the III International Scientific and Practical Conference «Eurasian scientific congress». (Barcelona, Spain, 22–24 March 2020). Barcelona, Spain, 2020. P. 122–126.
3. Березовський А. П., Трус О. М., Прокопенко Е. В. Основні травмонебезпечні причини настання нещасних випадків в Україні за 2019 рік. Abstracts of I

International Scientific and Practical Conference «Innovative development of science and education». (Athens, Greece, 29–31 March 2020). Athens, Greece, 2020. P. 160–166.

4. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи) : навч. посіб. За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. Львів : «Тріада плюс», 2010. 648 с.
5. Охорона праці (практикум) : навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. Львів : «Тріада плюс», 2011. 436 с.
6. Серіков Я. О. Основи охорони праці : навч. посіб. Харків, ХНАМГ, 2007. 227 с.
7. Березуцький В. В., Бондаренко Т. С., Васьковець Л. А. та ін. Лабораторний практикум з курсу «Основи охорони праці». За ред. В. В. Березуцького. Х. : Факт, 2005. 348 с.

Основні законодавчі та нормативно-правові акти

1. Конституція України. Основний закон. К., 1996.
2. Про охорону праці : Закон України. К., 1992.
3. Про охорону здоров'я : Закон України. К., 1992.
4. Про пожежну безпеку : Закон України. К., 1993.
5. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
6. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення : Закон України. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 27.
7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
8. Кодекс законів про працю України.
9. Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.05.2019 р. № 337 «Порядок проведення розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.1992 р. № 442 «Порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці».
12. Закон України : Про пестициди і агрохімікати від 2 березня 1995 р.
13. Правила охорони праці в сільському господарстві. ДНАОП 2.0.00–01–00. К. : Форт, 2001. 378 с.
14. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.06.2003 р. № 994. «Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат».
15. НПАОП 0.00–4.12–05. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці. Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.
16. НПАОП 0.00–1.28–10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. № 65.
17. НПАОП 0.00–4.03–04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці України від 08.06.2004 р. № 151.
18. НПАОП 0.00–4.09–07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
19. НПАОП 0.00–4.11–07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
20. НПАОП 0.00–4.15–98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
21. НПАОП 0.00–4.21–04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
22. НПАОП 0.00–6.03–93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.

23. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008.

12. Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з питань праці (Держпраця). URL : <http://dsp.gov.ua>.
2. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України. URL : <http://www.mns.gov.ua>.
3. Фонд соціального страхування України. URL : <http://fssu.gov.ua>.
4. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL : <http://portal.rada.gov.ua>
5. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». URL : <http://www.nau.ua>.

13. Зміни робочої програми у 2021 р.

1. Поновлено методи навчання.
2. Поновлено методи контролю.